

АРКАД АВЕРЧЕНКО.

ГУМОРЕСКИ.

Перевід з російського.

Галицька Накладня
Якова Оренштайна в Коломії.

В оправі коштує 50 сот.

ГАЛИЦЬКА НАКЛАДНЯ ЯКОВА ОРЕНШТАЙНА В КОЛОМИЇ.

Найдешевшим і найкористнішим
є одна книжка (томик)

! „Загальної бібліотеки“ !

Кожний є в стані за малі гроші набувати собі сі прехороші томики і в сей спосіб покласти основу все вартісної домашньої бібліотеки.

В „Загальній бібліотеці“

друкують ся найзнаменитші твори найліпших і найкрас. писателів всіх націй. Значнійший обем, великий друк, отже для кожного ока виразний і здоровий, добрий папір формату великої вісімки суть додатними сторонами видавництва.

Деяки книжки

суть ілюстровані

і з вартісними літературними замітками,

обясненнями і вступом

06
10

Аркад. Аверченко.

ГУМОРЕСКИ.

Перевід з російського.

~~17092~~

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

Галицька Накладня
Якова Оренштайна в Коломиї.

415(2=P)54-644.4

З друкарні Кисілевського і Ски в Коломиї.

„Пристійна жєнщина”.

Урядник Плюмажев, прсходжуючи ся по лісі, вийшов на беріг ріки і без ціли став водити очами по тихім плєсі води.

Його короткозорий погляд доторкнув ся другого берега, перейшов на маленьку жовту купальню і задержав ся на постати, що по коліна стояла у воді і пригорщами обливала водою свою голову в зеленім чіпци.

— Жєнщина! — подумав собі Плюмажев як мога сильно прижмурюючи зацікавлені очи.

— Єй Богу, жєнцена! І то мабуть молоденька!

Його старечі, худі коліна задріжали, а по спині тонкою струєю побігла дрож.

— Ех! — простогнав Плюмажев. — Чортівська короткозорість... Що за глупа привичка не брати з собою біноклів!

Він протер очи і зітхнув.

— Бачу щось біле, щось пасманисте, але що, то хоть забий мене, не скажу. Ага! Он там пригірок врізуєть ся у воду. Сяду я під корчик і підіжду; може підпливе близше. Хе-хе!

Спотикаючись, виліз на горбок і тільки що розгорнув руками густе галузе корчів, як погляд его упав на закаменілу між зелению шапку гімназияста, котрої продовженням була блюза уніформова і сірі сподні.

— Видиш, шельма... Як примістив ся! — Завистливо зітхнув Плюмажев і що йно тепер запримітив у руці лежачого гімназияста чорні біноклі, справлені на другий бік берега.

Гімназияст обернув ся, по товариськи, моргнув на Плюмажева і усьміхаючись сказав:

— А, і ви також!

— Підлець! що за фаміліярність, — подумав собі Плюмажев і хотів покалатати гімназияста, але пригадавши собі біноклі, положив ся на траву поруч него і хіхаючи сказав:

— Хі, хі! Цікаво, — що?

— Гарненька! — відповів гімназияст. — Які клуби. А коліна також, округлі, білі! Слово чести.

— А груди... Груді? — дріжачими устами питав ся Плюмажев.

— Чудові груди! Трохи великі, але доволі тугі...

— Тугі?

Плюмажев повів язиком по сухих устах і сказав несміло :

— Чи не моглиби ви... на хвилину... по-зволити мені біноклів !

Гімназияст не відриваючи очий від біноклів, відмовно похитав головою.

— Ні, батечку. Сей нумер вам не надасть ся. Треба було свої узяти.

Плюмажев простяг дріжачу руку.

— Дайте на мінуточку !

— Ні, ні. Я ті біноклі не даром від тітки з комоди потягнув ! Не бійте ся, якби ви мали свої, то мені певно не далиби !

— Та дайте !

— Ой, ой ! Перешкаджаєте мені.

Гімназияст подав ся наперед і так сильно притис біноклі до очий, що єго черепови стала грозити чимала небезпека.

— Ого, ого ! Спиною повернула ся... Що за спина ! Я ніколи не подумав, щоб у ньої могла бути така чудова потилиця...

Лежучи біля гімназияста, Плюмажев ніби байдуже відвернув ся, але губи єго дріжали від обиди і негодованя.

— Властиво, — почав поривистим, сухим голосом, — як на те пішло — то ви не маєте права підглядати жінок в купелі. Се неморально.

— А ви хотіли біноклів. Так !... То вам вільно, а мені ні.

Плюмажев замовк.

— Як схочу, то відберу біноклі, ще й покалатаю. Прецінь я сильніший.

— Ого ! Спробуйте відібрати... Я вам такого крику нароблю, що всі літники прибіжать. І що мені, я хлопець — що найбільше намнуть уший, але вам буде сором, на ціле літо. Виж чоловік поважний, старий, а дивись, скажуть, що єму дур в голові... Тепер вона знов грудьми повернула ся. Живіт у ньої... хочете, я вам буду розказувати всьо, що видно?

— Забирай ся до чорта...

— Ти сам забирай ся туди ! — холодно-кровно відповів хлопець.

-- Простак.

— Від простака чую.

Плюмажев заскреготав зубами і постановив, нагородити хлопця штовханцем, та йти собі геть, але замість того, проковтнувши слину, звернув ся до него ніби ласкавим тоном :

— Острий з вас хлопець... Але знаєте ви що, мої любі, як не хочете позичити на хвилю, то... продайте !

— Так... продайте. А тітка мені потім покаже, як то чужі біноклі продавати.

— Я певний, мій молодий пане, — загиноючи ся сказав Плюмажев — що тітка ваша навіть на вас не подумає! Тепер такі злодійкуваті слуги... Яб вам цілу належитість зараз... Що?

Лице гімназіята стало ареною двох протилежних почувань. Він задумав ся.

— Гм... А кілько дасьте?

— Три рублі.

— Три рублі? Можеб полтинник дали... Біноклі коштують 8.

Гімназіаст згiрдливо рушив плечами і повернув ся знов ід другому берегови.

— А 5 рублів возьмете?

— Дайте десять.

— Се вже свинство. Сам каже, що нові коштують 8, а жадає 10.

— Мало того. Іноді і 20 давбись.... Ось тепер вона нахилила ся грудьми! Надзвичайно виходить вона з заду... Перейшла на мілину. Видно ноги. Лидки, кажу вам, незвичайні!

Передше гімназіаст одушевляв ся без ціли. А тепер робив він се по купецьки, з подвоєною силою.

— Овва! — Що то у ньої? Ямочки на плечах.... Дійсно! А руки білі — білі.... Лікті рожевенькі!! І на ізгибах ямочки....

— Молодче — захрипів Плюмажев, — хочете, дам вам вісім рублів...

— Десять!

— Не маю... Ось вам моя портмонетка... вісім рублів і оден гривенник. Беріть... навіть з мошонкою! Нова три рублі коштувала.

— Нова! А стара що варта? Полтинник!

Плюмажев хотів відповісти, що сам гімназист за старі біноклі править в двоє, але дав спокій, щоб хлопець не образився.

— Ого! Стала спиною і зігнула ся! Що се! Но так! Купальний костюм розіпняв ся і...

— Слухайте! — крикнув зворушеним голосом Плюмажев. — Дам вам крім вісьмох рублів, сцизорик і неприличну переписну картку.

— Острий?

— Острий, острий! Що йно вчора купив!

— А папіроси маєте?

— Маю, маю. Можу просити?

— Ні, ви мені віддайте разом з папіросницею.

Плюмажев хотів виганьбити користолюбивого хлопця, але замість того сказав:

— Добре... Тільки лишть мені кілька папіросів на дорогу...

— Щось також! Їх всьо шість штук. Не хочете, то ні. Не дам біноклів.

— Беріть, беріть. Ось вам вісім рублів і 10 кіпійок. Ось сцизорик. Чуете.... А вона не пішла?

— Стоїть боком в повній красі. Тепер боком. Нате, глядіть!

Гімназияст забрав усі свої скарби, радісно свиснув, жартобливо щипнув Плюмажева в ногу і зник в лісовій гущавині.

Плюмажев жадібно всміхнувся, приложив біноклі до очей і вдивився: на зарінку, в пасманистім купальнім одязі стояла жінка Плюмажева Марія Павлівна і, і закинувши руку за голову, поправляла чіпець.

В очах Плюмажева закрутилися червоні круги. Він жбурнув непотрібними біноклями в воду.

*

*

*

До моста, по котрім переходилося на той бік, де стояла його вілля, було три верстви. Ноги мліли і гнулися, страшенно холілося курити, а папіросів не було.

Велике серце. (Різдвяне оповіданє).

Сіре, темне небо нависло над землею... Сніг валив великими клаптями, встелюючи білим покривалом улиці, котрими снувала ся весела передсвяточна товпа, полагоджуючи справунки на велике сьвято....

Старий урядник Слякін стояв при закуренім від снігу вікні і сумовито дивив ся на улицу, повну людий, що спішили ся кудись стурбовані.

— Боже, — думав він, і єго добрі сияючі очі зайшли непрошеними слезами. — Боже! Така велика, сьвята ніч, а кілько в ній бездольних людий, без стріхи, без теплого кута і без маленької вбраної ялинки.

О! як хотілоби ся мені принести радість хоть декому, загри́ти хоть одного, і дати бідним дітям хоть одну сьвяточну ялинку. Боже ти мій.... Кільки в сьвіті зимна, горя і нещастя!

Урядник Слякін вбрав на себе футро, шапку і повний сумно-солодких думок, — вийшов з дому.

Оживлена товпа рвучим потоком плила біля нього, а він на розі улиці стояв довго і думав :

— Які вони всі рівнодушні, сухі.....

Ніхто нікого не обходить.... А ту серед них сотки голодних, бідних, змерзлих і самотних....

Коло нього здержала ся собака, ткнула ніс в его кальоші і з тиха скавулячи стріпнула сніг зі спини.

— Бідна бездомна собака, — сказав зворушений Слякін, згинаючись до ньої. — Волочиш ся улицями і ніхто тобою не журить ся. Ходи зі мною, я нагодую тебе і покладу на тепленький коврик.

Слякін витягнув руку до пса, але він голосно гавкнув, втворив морду і впив ся острими білими зубами в Слякінову руку.

— Пощо ви, дідько вас побери, дражните мою собаку? — крикнув на нього сердитий офіцер, виходячи зі склепу і грізно дивлячись на збентеженого Слякіна.

— Я хотїв песика забрати домів і ogrіти.

— Ха-ха! зареготав ся грубо офіцер. — Який мудрагель, Сторублевого водолаза хотїв

до дому брати. Вас би на поліцію, а не до-
мів !.... Неро, ту !

*

*

*

А филі заклопочених рівнодушних людей,
заєдно плили кудись в даль, а на їх місце
надпливали все нові і нові филі....

Слякін, піднявши теплий ковнір, йшов
улицею і думав :

— Вітер виє, і в степу тепер так страш-
но, немовби тисяч розгуляних чортів робило
собі празник.... Горе тепер путникови, котрого
в дорозі захопить негода.... Вітер провіє єго
своїм ледяним подувом а вовки, почувши
скору поживу, завиють єму похоронну пісню.
А він іде — по коліна западаючи ся в сніг, бо
не було за що наняти невтомиму коняку.... І він
іде, даром прібуючи закутати ся в слабо грі-
ючий ковнір, мовчки, без словечка....

Слякін зкинув непрошену слезу і повер-
нув у відлюдний переулок.

Коло нього перейшов, згорблений чоло-
вік з піднесеним ковніром.

Серце Слякіна стиснуло ся.

— Чуєте.... ! Подорожний ! Подождіть.

Він дігнав прохожого і мовчки, всунув
єму в руку три рублі.

Прохожий став, висунув з ковніра здивоване лице і глянув на Слякіна.

— А то-що значить?

— То для вас подорожний. Я знаю, перед вами далекий шлях, коней нема за що наняти, сто розгуляних чортів съвяткує....

— Як ви съмієте! — заревів прохожий. Чи ви знаєте, хто я? Я вас до 24 годин.... Така нахабність!

Его елегантний плащ розіпняв ся і на груди блисли золоті гальони і кілька ордерів, засіяло при світлі лампи.

— Ледащо. Так рано, а він вже впив ся. Забирайте ся!

*

*

*

Вітер кріпшав.

Грудень дав ся в знаки, і Слякін, вийшовши знова на багатолюдну, широку улицу, сумно думав:

— А кілько то дітий, тих — по словам поета квіток життя, тиняєть ся улицями, приглядаючись смачним річам за пишними виставами, котрі, на жаль, — не для них....

Не для тих пасербів духового пиру.

За горло здавили его сльози, а за серце жаль.

Біля вікна цукорні стояла дівчинка і жадібно приглядала ся тортам і конфітурам.

— Бідна дитина! — пробурмотів Слякін, беручи дівчинку за руку. — Нещаслива, бездомна дитина.... Ходи зі мною, я тебе нагодную і огрію в ту сьвяту ніч.

— Мамаша! — крикнула перестрашена дівчинка. — Мамаша! ой m^e tire-t-il?

Дама, що дивила ся в сусіднє вікно на виставу магазину мод охнула і підбігла до дівчинки.

— Лишіть її, поганий старцунé — крикнула вона — Пустіть, бо дістанете парасолем по голові. Як ви сьмієте брати її за руку і тягнути?!

— Нахальність тих пристрасних павянів переходить всякі границі, — сказав пан, переходячий поруч них.

— Вони стали ловити свої жертви на оживлених улицах — серед тисячної товпи!...

— Впевняю вас, що я хотів тільки взяти тую дівчинку до себе і притулити ради отсеї ночі, котра....

— Ви негодяй! — сказала розлючена дама.

— Nadine, ти не повинна слухати, що він говорить. Підемо скорше....

*

*

*

А сніг все падав.

Слякін знова звернув в безлюдний переулоч і сумно ступаючи брукованою, ледом вкритою улицею думав :

— О, як радби я потішити і облегчити нужду і горе хоть одному чоловікові...

Але дійсна нужда города, вона пряче своє лахмітє... Треба богато делікатности і такту, щоб не обидити бідака і не підчеркнути своєї добродійности.

З ним порівнав ся, заглядаючи єму в лице високий чоловік в рудім пальті, підперезаний шнуром і в кашкеті з надірваним дашком.

— Ось він, — подумав собі зворушений Слякін і почав тихим, делікатним голосом :

— Глупа погода, правда ?

— Підла погода, відповів незнакомий.

— Ви мабуть, виходячи з хати, забули тепло вбрати ся ? — спитав делікатно Слякін.

— Я думаю, десять рублів, позичених у мене моглиб до якоїсь міри упорядкувати отсе глупе питанє... Що ?

— Ні, ти лучше дай мені своє пальто — відповів незнакомий. — Знімай єго скоро !

— А якже я ?... — Здивував ся Слякін.

— А я тобі дам свою дранку. Ну скорше, старцуне. А де твої десять рублів ? Дайно мені їх дядьку. — Тут більше ? Но, все одно.

А годинник... Золотий? Чогож ти, дияволе срібний носиш?

*

*

*

Заверуха розіграла ся і сніг безпереривними клаптями сипав ся на білу землю.

Улицею йде дідусь в підранім толубку, підперезаний шнурком, в подертих чоботах і щось воркотить до себе.

Маленький, одягнений в жіночу кацабайку, хлопчина підійшов до нього і дріжучи від зимна просить :

— Дядечку... Празника ради...

— Празника ради? Зверещав Слякін. —
Ось тобі малий драбуго !

Слякін вхопивши хлопця, дав єму кілька штовханців і став тягнути за уха...

І був се одинокий добрий вчинок Слякіна, бо хлопець вже замерзав а єго штовханці і заушники розігріли хлопцеви спину і уха....

Специяліст.

Я не мігби назвати его нездарою... Але у нього було кожної хвилі тільки дивного і дикого вітхнення, що се морочило і лякало всіх... До того, був він добрий і се виходило погано. Услужливий, уважливий — і то прямо через половину вкорочувало жите его ближніх.

Доки я хіснував ся его прислугами, я високо поважав того чоловіка: Усатов усьо знав, вєсь міг зробити і на всіх заклопотаних і зневірених дивив ся з почутєм таємного призи́рства і жалю.

Раз кажу я:

— Там до біди! Фризиєрні позамикані, а мені требаби обголити ся.

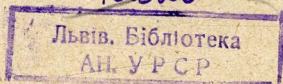
Усатов глянув на мене здивовано.

— Так сам обголи ся.

— Не вмію.

— Що кажеш? Така марниця. Хочеш я тебе обголю.

— А ти — умієш?

— Я?

Усатов так усміхнув ся, що мені стало соромно.

— Отже, прошу.

Я приніс бритву, простирало і сказав.

— Зараз принесуть мило і воду.

Усатов здвигнув плечима.

— Мило — упереджене. Фризиєри, мов авгури, роблять те, в що самі не вірять. Я обголю тебе без мила!

— Алеж се мабуть буде боліти.

Усатов злобно усміхнув ся.

— Сідай.

— Бритву треба тримати не за черенки, а за ручку.

— Добре. Остаточно се не так той важне. Сиди тихо!

— Ой, — крикнув я.

Нічо, нічо. То шкіра не привикла.

— Мій милий. Ти її стягнеш, нім вона привикне. А до того, мені щось тече по бороді.

— То кров. Лишимо її аж присхне, а займемо ся другим боком.

Він пильно заняв ся другим боком. Я стогнав.

— Чи ти все так стогнеш при голеню?
— спитав трівожно.

— Ні. Але я не чую уха.

— Гм. Мабуть я єго трохи надрушив.
Ми єго зараз заклеїмо... Диви ся! що таке...

— В тебе вус відірвав ся?!

— Як відірвав ся?

— Я єго тільки доторкнувсь, а він і відлетїв.

— Знаєш твоя бритва острезна...

— Хіба се не добре?

— Добре. Але се у фризирів вважається небезпечним.

— Коли так, — попросив я несьміло, — то може відложимо до другого разу?

— Як хочеш. А можеб тебе обстричи?

Він витягнув ножиці до пазнігтів. Я чемно, але рішучо подякував.

*

*

*

Раз вечером сидїв він у нас і показував жінці якийсь штудерний подвійний шев, від котрого материя пукала при першім діткненню.

— Дорогий, — сказала до мене жінка. — Як раз пригадала я собі. Заклич кого, щоб настроїв пянїно. Воно диявольсько розстоєне.

Усатов сплеснув руками.

— Чомуж ви не кажете? Чи годить ся тратити гроші на строїтеля, тоді, коли я...

— Хібаж ви умієте? — врадувала ся жінка.

— Господи! Маленьке напруженє слуху...

— Алеж у тебе нема ключа, — замітив я.

— Дурниця! Можна щипцями від цукру.

Він узяв щипці, підійшов до п'янїна і вдарив кулаком по високих тонах.

П'янїно зверещало.

— Права сторона храмає. Треба її конче підтягнути. Він став підтягати. Але через похибку забрав ся до лївої і я єму на се мусїв звернути увагу.

— Хіба? Но, нічо. Так я праву сторону єще на два сантиметри підтягну.

Він довго тягав ся, бючи по п'янїні кулаками, прикладав ухо покриви і то так сильно, аж вигнув її, а потім довго, не знати чому, обмацував педал.

Після тих заходів, обтер піт з чола і стурбовано спитав?

— Скажи милий... Чорні також підтягнути?

— Що чорні? не розумію.

— Чорні клявіші. Если потреба, то скажи.

Я взяв з єго рук щипці і сказав сухо:

— Ні. Не треба.

— Длячого? Я дуже радо се тобі зроблю. Не вяжи ся.

Я подякував. Сам він уважав сей день за не страчений, длятого, що єму вдало ся направити лямпу, і вивабити пляму зі сервети маслом камфоровим.

Недавно тому прибіг він до мене і від порога став збентежено кричати:

— До тебе не додзвонити ся!

— Хтось відірвав дзвінок. Прикличу монтера і скажу запровадити електричні.

— Приятелю! І ти се говориш мені? Мені, вродженому електртехнікови... Хтож тобі запровадить дзвінки, як не я...

У очах у нього блищали сльози щирої радості.

— Усатов — сказав я понуро. — Ти брив мене і після того мусів я кликати двох лікарів. Строїв п'яніно і треба було взивати строїтеля, столяра і політурника.

Ах ти кликав політурника?! Дорогенький, тож треба було сказати мені, а яб....

Він взяв сурдут і не слухаючи моїх заміток, засукав рукави.

— Глаша! Іди і купи трийцять аршинів дроту. Іване! біжи до електротехнічного магазину на розі, принеси два притиски і два дзвінки „двійного тиснення“.

Тому, що я не розумів ся на уряджуванню електричних дзвінків, так дивний термін „двійного тиснення“, розбудив у мене деяку надію на те, що чейже в електротехніці можна довіряти тому дивному приятелеви.

— Може він в тім ділі спеціаліст, —

подумав я, — та коли принесли дріт я недо-
вірливо поспитав спеціалїста :

— Слухай.... Таж він не ізолюваний.

— Від чого ? — з расьмішливим спочу-
тем спитав Усатов.

— Як то — від чого ?

— Від чого не ізолюваний.

— Нї від чого ! сам від себе.

— І пощо тобі того ?

А що я не вмів відповісти на що мені
того, так дозволив єму дальше робити.

— Проріз в дверях маємо. Треба протя-
гнути дріт, прикріпити до нього притиск і при-
бити в кухні дзвінок. Бачиш як просто ?

— А деж у тебе батарея ?

— Яка батарея ?

— Таж без батареї дзвінок не схоче
тобі дзвонити !

— А коли я сильно надавлю притиск.

— Можеж товчи у нього головою.....
Дзвінок мовчатиме, мов старий черевик.

Він задумав ся,

— Кинь дріт, — сказав я — Ходїм
обідати.

*

*

*

Але єму всеж таки жаль було розлучити ся з дзвінком. Він прив'язав ся до того простого інструменту всьою силою поривистої, дикої душі....

— Заберу єго з собою, — заявив він. — Може що небудь зроблю.

І дійсно зробив.

Прив'язав дзвінок до всякої лямпи, безпосередно потім відірвав лампу від стелі і обпарив мого маленького синка горячою зупою.

*

*

*

Недавно, будучи в однім товаристві підслухав я розмову Усатова, з худою, костистою, хоровитою старою дамою.

— Кажете, що лікарі не годні вилічити вас з перестарілого гістця? Не дивую ся... На жаль теперішня медицина, се синонім шарлятаньства.

— Що ви кажете?

— Впевняю вас. Вам повернутиб ся до мене; лучшого спеціаліста від гістця не найдете.

— Поможіть мені, батечку.

— О-о... Мушу вам сказати, що спосіб лічення дуже простий: щоденно ванна з теп-

лою водою... ступенів так на 45—50... Ранком і вечером по ложочці бруншвіцького зіля на кістянім виварі... або ще лучше по два порошки циянкалі по чотири кильо. Перед обідом прохід, так три до чотири квадратів верстві, а вечером вструкнути нафталїну. Ручу вам, що за тиждень вас не можна буде пізнати.

Вакаційний театр.

В кождім вакаційнім театрі є режисер, і кождий режисер-фармацевт. Над тою загадковою прикметою вакаційного режисера застановлював ся вже неоден, але ніхто не міг її достаточо пояснити...

Рідкі случаї, коли вакаційній режисер не був фармацевтом, виправдували ся тим, що він мав брата, або дядька фармацевта, або сам, за днів золотої молодости, сховавши ся в куток, мрів об тій поважній і цікавій професії.

Обовязком вакаційного режисера є рішати безпохибно заплутані питання театрального життя, приміром : тими, чи другими дверми має увійти герой штуки ; або : як розуміти замітку автора — „она на колінах благає графа, щоб не покидав її“. На чийх колінах, — на своїх чи на графа ?

Авторитет режисера стоїть в таких випадках висше всякого сумніву.

Его обов'язком є також — вибір штуки. Штука може бути трудна, легка, глупа, або замотана.

Головна річ, щоб у ній не було служниць.

Остаточного може бути лакей, бо завсїгди можна знайти дурного, запамороченого гімназіста, котрий в своїм нещаснім життю нічого не має до страчення. За те анї одна панночка не дасть ся заманити, щоби прийняти роль служниці. Розумієть ся, можна би служницю переробити на лакея, але ніхто не знає як до того забирати ся.

Раз намовили якось одну панночку і она грала служницю. Мала вийти і сказати легку, а необхідно потрібну фразу:

— Пані! Чай в їдальні готовий.

Панночка вбрала білу атласову сукню, натягнула рукавички висше ліктя, припняла брилянтову брошку а волося вкрасила гірляндю гарних рож... Увійшовши, коли треба було, в гостинну, она замняла ся і сказала:

— Я до вас люба пані.... Здорові були! Саме проходила я мимо їдальні і бачила, що самоварчик вже поданий.

Газдині нічого й не остало ся, як просити єї, щоб сіла і ведучи з нею товариску розмову, поплутати всю штуку.

*

*

*

Героя штуки грає звичайно гімназияст, найвисший із всіх, що пробувають на вакаціях в літовиску.

Закоріненим звичаєм такого гімназияста є, дві неділі перед представленням з ролею в руках блукати день і ніч по околиці, несподівано являти ся в найбільше віддалених місцевостях, полошити залюблені пари, дивувати селян і натикати ся на дрімаючого рибака.

В день вистави зачинає гімназияст характеризувати ся. До тої загадочної для него операції, приступає він о годині третій, коли представлене заповіджене на 9., а пів до треті, коли початок представлення назначений на пів до 9.

Всі єго наміри і стремління справлені в тім напрямі, щоб як змога, змінити свій вигляд і щоб підчас представлення почути здивований і захоплений шепіт знайомих:

— Що, невжеж се Федя Мамахін? Ніяк не пізнати єго!

Густа, чорна, борода, ярко червоні щоки і ряд морщин, ідучих як раз в противнім напрямі від того, куди колись іти муть морщини Феді, — роблять єго появою загадковою і невідгаданою.

До того, лілієві морщини, межуючи ся з зеленими і червоними, приємно розмальо-

вують Федине мертвецьке лице і свідчать о тім, що Федя ані одної з красок не оставив в спокою.

Крім тривожної і страшної муки, щоби не провалити ся, гімназіяста Федю бентежить ще, закрите занавісою будучности питанє : що скаже про него преса?

Представник преси сидить в першім ряді і на все кидає критичний, повний глибокої аналізи погляд.

Се також гімназіяст, але старший, зловіщий в своїй таїнственності гімназіяст : він пише статі і їх друкують, пише замітки і їх друкують, пише театральні рецензії і їх також они друкують.

Що він напише ?

Зловіщий гімназіяст-рецензент, як тільки підняли занавісу, витягає з кишені великий нотатник, олівець і, дивлячи ся ніби розсїяним поглядом на сцену, починає робити замітки в книжочці.

Публика, побачивши єго, починає перешептувати ся, і всі кидають на заглибеного в себе гімназіяста боговійні погляди, а він нікого не помічає, тільки пише і пише....

Міркуючи по часі, в яким він пише свої вражіння, призначені до друку, можна бути певним, що на другий день половина столич-

ної часописі піде під точний звіт з того представлення.

А в дісности, читачі побачать на останій сторінці такі стрічки, видруковані нонпарелем.

„Вчера в нашім лїтнім театрі було представленє. Грالی : — „Заплутались, а відтак розплутались“. — Аматори були всі на своїх місцях. Публики прийшло багато. Годилоби ся частїйше замість пиятики і карт, устроювати такі хосенні забави !“

Буває і так, що в газеті не появить ся ані одна стрічка, хоть рецензент записав цілий свій нотатник.

Тоді рецензент втікає від людей в лїс і довго ходить по ньому обиджений, повторяючи запеклими устами : Підлюги !

В день представлення від самого рана в аматорів такі міни, як би їх засудили на різги, або, як би они, змовивши ся підпалити ночію чий небудь дім, не знали, що з собою до вечера робити.

Тільки режисер фармацевт вдержує незаколючений спокій ума. Але то тільки на зверх. Бо в нутрі єго бушують всілякі чорні мисли, аж до страху, щоби актори, або публика не потурбували єго.

На дві годині перед представлєм показуєть ся, що режисер, або єго помічник, або суфлер, або касиєр, звичайно не знати до

кого се належить, — забули, що в третім акті треба декорації ліса і що її нема!

Гостинна є, павільон є, бідна комната є, а ліса нема.

І тоді нема иньшої ради, як післати театрального теслю до найблизшого ліса з рішучим приказом зрубати тайком і принести ліс, зложений з пяти-шести малолітних дерев, які опісля прибивають цвяхами до „бідної комнати“, котра показує собою безконечну лісову гллуб.

Так само „вид скали на морскім березі“ дістаєть ся в той спосіб, що обертають стіл „блятом“, оббитим сірою текстурою до публіки, а місяць прямо викидаєть ся, як сьвітло другорядне, котрого і так всі маємо досить.

Дванайцята година.

Тому, що заповіджено продаж білетів наперед, касиєр вже на місци. До осьмої години передпродаж дала ось такий вислід: якась бабуся попросила білету в 10 рядї, а довідавши ся, що коштує 60 копійок, обидила ся і вийшла; за нею прийшов грубий батько родини і зробив касиєрови заманчиву пропозицію, продати сім білетів гуртом, за що жадав 40 процент рабату; діставши відмовну відповідь, зробив місце жвавій панночці, котра напрасно жадала від касиєра:

— Переказати сестрам Дубініним, коли приїдуть, що Іван Алексієвич завтра не приїде... так таки сказати: завтра не приїде!

Тим уперед — продаж і покінчила ся.

Касиєр дрімає, приглядаючи ся зі скуки до лица червоного здоровезного парібка, котрого поставили щоби регулював напір товпи.

А що товпи нема, так він регулює наплив комарів, бючи себе з лоскотом по лиці, шиї і иньших частях свого виплеканого тіла.

Скучно, горячо.

Коло осьмої починає сходити ся публіка. Роздаєть ся дзвінок, єще і єще. Почувши три дзвінки, публіка сгрімголов летить, щоб заняти місця і потім майже годину сидить перед спущеною занавісою.

— Час починати! Тричи дзвонено!

Потім публіка довідує ся від одного зі знайомих із артистичним сьвітом, що задзвонив через похибку якийсь хлопчина, знайшовши десь в кутику дзвінок — але та вість єї не може вдоволити.

— Час! Час!

Здавна дожидана хвиля... Піднимають куртину!

Перед публікою чорна безодня неосьвіченої сцени, і звідси чути незвісно чий голос:

— Те ярке, сонїшне проміне, що вливає ся в кімнату пригадує менї молодість...

— Нічого не бачу — розлягає ся якийсь щирий голос з публіки.

Користаючи з темноти, голос, що згадував свою молодість, шепче ізза кулісів до режисера :

— Рампа не освічена! Забули засьвітити лампи.

В п'ять хвилин пізнійше, парібок, що відгравав раніше роль „здержуючого напір публіки“, перелазить через бариєру і починає заходити ся коло рампи... Шукає по кишенях, перелазить знова через бариєру і звертає ся по товариски до гостя в першій ряді.

— Не маєте сірки?!

Не має. Шукають в другій і третій ряді і остаточно парібок вдоволений своєю судьбою, в третє перелазить через бариєру.

Лампи горять.

— Те ярке проміне — говорить героїна — пригадують мені дить...

— Ви вже то говорили зауважують їй з задних рядів.

— Тихше!

— Памятаю високий, високий ліс, пташки котрі...

Спочений, стурбований касиєр, входить в товаристві якогось незнакомого, тащить із собою, щоб не розікрали, решту білетів, а в

коробці від ладунків гроші. Звертає ся до пана в першій ряді і питає:

— Не має у вас змінити 25 рублів. Купують білет, треба їм здати.

Хтось міняє. Зразу числить гроші міняючий, опісля касиєр, потім пан, що купив білет.

Касиєрови бракує 30 копійок; той що міняв не вірить, щоб 25 рублівка була правдива, пан, що купив білет, розсипує дрібні і цілий перший ряд, разом з частию другого пильно шукає.

Увага останньої пубрики прикована до трьох осіб, що попали в запутану грошову комбінацію.

Артисти тимчасом ходять терпіливо, а героїня навіть „грає“ з уданою цікавістю дивлячись у вікно зроблене з крашеного полотна.

Гроші зібрані, перечислені, а їх виставитель ввічливо повертає ся до сцени.

— Простіте паньство! Можете грати.

— Отсе ярке проміння... — зриває собі груди суфлер.

— Отсе ярке промінє — повторяє за ним героїня.

Входить „жизнерадосний“ літник і здивовано глядячи на сцену кличе:

— Петька! Ти! Я тебе зараз пізнав!

— Він самий — відповідає комік. — Тільки ти не перешкадай мені, бо граю.

— Добре, грай! А по представленню, чи можна зайти до тебе в гардеробу?

— Приходи!

— Отсе ярке сонішне проміне...

— „Біс!!“ мов вистріл розлягає ся зі сторони експанзивної галерії.

*

*

*

Так весело і „ріжнообразно“ минає представлене.

В третім акті живий ліс викликує захват публики, та коли одно дерево, не видержавши напору „першого любовника“, паде на публику — повстає метушня... Любовник і комік перескакують через бариєру, забирають назад своє дерево, а побачивши своїх знайомих мимоходом здоровлять ся:

— Здорові були, Марія Евграфівна.

— Невжеж се ти, Федю? Прямо не пізналаби тебе.

— А Ваську пізнали? Він грає старого банкира.

Рецензент в кутику пише:

„Представлене гарно вдало ся. Всі аматори були на своїх місцях“...

Аматори тимчасом сїдають на порожні місця в другім рядї і поки столяр знова прибе відірване дерево — починають дружний розговор з сусїдами, свобідно розкриваючи перед ними тайни сьвятого мистецтва Мельпомени.

Широкі м'ясниці.

Кулаков стояв перед властителем skleпу з віктуалами і говорив до него :

— Шість з половиною ? Здуріти можна !

— Знаєте, як ми зробимо, Михайле Пашкаричу. Ви мені даєте коробку зернестої, так на фунт, а завтра на вагу решту приймете... Що з'їмо, за те і заплачу. Ми того не вживаємо, але гість, знаєте, не блинан має бути, для гостя треба. Га ?

— Щоби ти пук, скупиндряго ! — подумав собі господар, а на голос сказав :

— Так не водить ся... Але для вас, як для постійного покупця, треба згодити ся. Грішка, відваж.

*

*

*

Кулаков привів гостя до стола і затираючи руки, сказав :

— Горівочки перед блинками, що? В такому „удивительному припадкові“ найкрасше очіщеної, га? Хе-хе-хе!...

— Гість досьвідним оком озирнув стіл.

— Ні, я вас конячку попрошу! Отсю більшеньку чарочку.

Господар зітхнув і прошептав:

— Як хочете. На те ви гість.

І наляв чарку, стараючись не ділляти так на пів пальця.

— Повненьку, повненьку! — весело закричав гість і жартобливо штовхаючи Кулакова пальцем в плече, додав:

— Люблю повненьких!

— Так за здоров'є ваше! А я простої випю.

— Прошу закусити. Ось вам грибки, селедці, кількі, ті останні мушу вам сказати поражаючі.

— Те-те-те! — закричав з захватом гість.
— Що я бачу! Зернестий кавяр і мабуть не аби який! А ви, негіднику мовчите!

— Так, кавяр... — побілівшими устами прошепотів Кулаков. — Чомуж би ні, можна й кавяр... Прошу, от вам і ложочка.

— Що, ложочка від чаю? Ха ха! Зернестий кавяр тоді що йно смакує, коли їсти великою ложкою. Який добрий! Прошу вас

еще о чарочку коняку. Але чого ви такі мрачні? Чи стало ся вам що?

Господар підсунув гостеві тарілку з селедцем і як мученик відповів.

— Житє не радість! Загальний упадок справ...

Дорожня предметів найпотребнійших до щоденного ужитку, не говорячи, про артикули збитку... От, так до речі кажучи, знаєте, по чому отсей зернистий кавяр? Шість з половиною!

Гість зажмурился.

— Що ви кажете! А вот ми єму за се! За шість гривен на хліб і в рот... Гам! От єму і кара.

Господар затиснув під столом кулаки і стараючись всміхнути ся, радісно крикнув:

— Поручаю вам оселедці! Розпливають ся в роті.

— Розпливають ся? Дивіть ся. Розпливають ся, а опісля згагою печуть. А кавяр те — уважаєте, не зрадить. Як благородна дама!

— Що ви скажете про ті маленькі. Німці вважають кільки найлучшою закускою.

— То Німці, батечку — відповів резolutely гість — а ми „русскіі“, широкая натура! А ну же, еще... „черпай, черпай з жерелця, щоб не висихало“ — як сказав котрийсь поет,

— Ніякий поет того не сказав — відповів злобно господар.

— Не сказав, значить ся, був небалакучий. А коняк з кавяром добрий.

Господар здержав у груди беззвучний стон і подав гостеві шинку.

— Чому не берете шинки. Не стїсняйте ся!

— Вам що. Я почуваю себе, як в дома. Дома тиб ложкою не їв зернестого кавяру — подумав собі Кулаков, а на голос сказав :

— От і блини несуть. З маслом і сметаною.

— І з кавяром, додайте — повчаючи заявив гість. — Кавяр, се Марфа і Онега всього блинного — говорив оден псаломщик. Се він замість Альфа й Омега, сказав Марфа і Онега ! Ось як ? Хе-хе !

Опісля гість тупо споглянув на стіл і здивований крикнув :

— До біса ! Кавяр, мов живий. Я єго притягаю до себе, а він лізе від мене... Зовсім незамітно !

— Невжеж ? — дивувався засумований господар і додав : а отсе ми єго знова присунемо.

І присунув грибки.

— Таж се грибки, — добродушно за-
примітив гість.

— А ви чого хотіли?

— Кавяру. Там єго єсть трохи єще до
блинів.

— Господи! — проскреготав Кулаков,
злісно споглядаючи на гостя.

— Їджте, прошу, їджте!

— Яж і їм.

Зуби господаря дзвонили мов у про-
пасницї.

— Їджте, їджте! Ви мало кавяру їли,
їджте ще... Їджте більше.

— Дякую вам. Я єго з коняком. Славний
конячина.

— Славний конячина! Хотите ще коняку?
А може вам шампана відкоркувати, може ана-
насів? Га? Їджте!

— Не виривайте ся, мій приятелю, впе-
ред... Лишимо місця і для шампана і для ана-
насів. А поки що я тую ікру. Мабуть не бо-
гато і лишило ся?

— Їдж... їджте! — блискаючи безумними
очами верещав хазяїн. — Може вам столова
ложка за мала? Не податиб вам варехи? Чо-
гож ви стїсняєте ся? їджте! Шампана? І шам-
пана дам! Може вам подобаєть ся моє нове
футро? Беріть футро! Подобаєть ся вам ка-

мізелька, я здійму камізельку! Беріть крісло, комоду, зеркало... Грошей потрібуєте? Хапайте портфель, їдьте мене самого... Не стісняйтеся, будьте як в дома! Ха-ха-ха!

І гістєрично хіхочучи і хлипаючи, Кулаков упав на канапу.

З дива і перестраху вибалушив на него очі гість, а рука з останньою ложкою кавяру недвижно застигла у повітря.

Криві кути.

ГЛАВА І.

П Р И Ї З Д.

Ученик VI. класи харківської гімназії Поползухін, приїхав в характері інструктора, до села дідича Плантова, „Криві кути“.

Їхати прийшлося вісімсот верстов залізницею, вісімдесять кіньми, а вісім іти пішки, бо візник з незвісної причини нагло показався до тої міри п'яним, що звалив ся на коня і погрозивши Поползухинови брудним кулаком, в ту мить заснув.

Поползухін потащив клунок в руках і втомлений та розстроєний під вечір добрів до села „Криві кути“.

Якась дівка виглянула з вікна офіцини, а побачивши его, впала на землю, і з грізним криком полетіла до двора.

Підстаркувата жінка вискочила на ганок, сплеснула руками і підскакуючи на ході, побігла в зарослий глухий сад.

Маленький хлопчик обережно висунув голову крізь двері голубника, а побачивши ученика Поползухіна з клунком в руках, показав язик і гірко заривав :

— Щоб ти пропав, собачий учителю ! Даром я украв для візника Афаназія фляшку горівки, щоби він завів тебе в ліс і кинув. Підожди, обілю я тебе чорнилом !

Поползухін погрозив єму пальцем, увійшов у хату, і не стрівши нікого, сів на дерев'яну канапу.

Хлопець сімнайцятлітній вийшов з брудною тарілкою в руках, на вид гімназіста став і довго стояв так, оторопілий, з вибухнутими зі страху очима. Постоявши, пустив тарілку, кляк, позбирав черепки в кишеню від сподень і пішов.

Увійшов товстий чоловік в халаті з люлькою. Попикав її задумчиво, розігнав волосатою рукою дим і сказав грімко :

— Мабуть се є сам учитель. Приїхав з клунком. Так. Сидить на канапі. Значить ся, брате Плантов, учитель до тебе приїхав.

Об'явивши собі самому ту новість, дідиц Плантов урадував ся, засуетив ся, сплеснув у долоні і затанцював на товстих ногах.

— Гей, хто там? Копанчук, Павло! Заберіть-но его клунок! А що, пане вчителю, граєте ви в „кончіни“?

— Ні, — відповів Поползухін — але ваш малий показав мені язик.

— Вибю. Се не трудно. Роздаєть ся карти... ходім, я вам покажу.

Вхопивши Поползухіна за рукав, він потягнув его в середні комнати; в їдальни наткнули ся на нестару жінку, в темнім кафтані.

— Пощо ти его тягнеш? Мабуть знова зі своїми проклятими картами. Лучшеб ти єму дав відотхнути і вмити ся з дороги.

— Здорові були, добродійко. Я є учитель Поползухін з міста.

— Ну, що робить — зітхнула она. — Чи мало з ким так буває. Лучають ся і між учителями гарні люди.

Тільки ти у нас, будь ласкав небіщиків не ріж.

— Пощож їх різати? — здивував ся Поползухін.

— І я так кажу. Пощо їх різати? Перед Богом гріх, а перед людьми сором. Іди до себе, обхари принайменше лице. Пилом припало.

Такий був перший день приїзду гімназиста Поползухіна до діди́ча Плантова.

ГЛАВА II.

Т Р И Ю М Ф.

На ^одругий день, по обіді, Поползухін, сидючи в своїй кімнаті, чистив милом блюзу, облиту чорнилом. Малий Андрійко клячав і гірко плакав, перериваючи отсю роботу спробами витягнути при помочи зубів маленький цьвяшок, забитий в стїну, на висоті єго носа.

Напроти Поползухіна сидів з талїєю карт, дїдич Плантов, дожидаючи, щоби Поползухін скінчив свою роботу.

— Наука доволї тяжка річ — говорив Поползухін.

— Знаєте ви, що таке тригинаметрия?

— Ні.

— Десять літ треба єї учити ся. Альгебру сїм з половиною, латини десять. І єще до чорта нічого не знати! Професори по дваїцять тисяч беруть у рік.

Плантов, підперши щоку рукою, слухав уважно Поползухіна.

— Так, тепер инший народ. — Всьо знають. Ви на грамофонї умієте грати?

— Як то грати?

— А так. Прислав мені тесть на імянини з города грамофон. Є така труба, кружки, але як на ньому грати, чорт его знає. Так він стоїть без діла.

Поползухін уважно посмотрів на Плантова, відложив на бік блюзу і сказав:

— Так, я на грамофоні дещо умію грати. Учив ся. Тільки се, правду сказавши трудно,

— Ну, граєте? Браво!

Плантов оживив ся, підскаочив і зараз таки потягнув гімназияста за рукав.

— Ходіть, заграєте нам! Лишіть, до чорта блюзу. Пізнійше вичистите.

Грамофон лежав у зеленій скринці, під вевірчином футром, завинений в газети і текстуру.

Поползухін з мрачним а рішучим видом виняв грамофон, уставив его, прикрутив коробу і махнув рукою.

— Будьте ласкаві, відійдіть трохи. Андрійко, а ти чого встав. Блюзу чорнилом обливати вмієш, а клячати ні? Паньство, відсуньте ся трохи; ви мене денервуєте.

— А ви его не попусуєте? — спитав трівожно Плантов. — Се дорога річ.

Поползухін згїрдливо всьміхнув ся.

— Не бійте ся: не з такими апаратами мали ми до діла.

Він всунув в щілину іглу, наложив кружок і накрутив пружину.

Всі охнули: з труби чути було мужеский голос, як верещав: „вийду на річеньку“.

Блідий від гордості і упоєний почутем власної могутності, стояв Поползухін коло грамофона, і деколи тільки, холоднокровно, як досвідному майстрови годить ся підкручовав регулятор тонів.

Дідич Плантов поплескував себе по бедрах, вигуковах і підбігаючи до кожного, говорив:

— Розумієш, що се такого? Людский голос з труби! Андрійко, бачиш, бовване, якого ми тобі вчителя вишукали? А ти заєдно по дахах лазиш. Ану, єще дещо заграйте, добродію Поползухіне!

В дверох товпила ся служба, з лицями викривленими від здивованя і страху: дівка що велитіла вчєра крізь вікно, хлопець, що збив таріль, і навіть продажний візник, що змовив ся з Андрійком, щоби погубити учителя...

Потім скрадаючись, підійшла вчєрашня підстаркувата бабуся. Глянула в комнату, вздріла учителя, блискучу трубу, сплеснула в руки і підскакуючи утікла в сад.

В „Кривих кутах“ она рахувала ся, найполохливійшим, найдикшим сотворінем.

Сьвітлі дні.

Для гімназиста Поползухіна настали сьвітлі часи і безхмарі дні... Андрійко страшенно его бояв ся і по найбільшій часті пересиджував на даху, спускаючи ся звідти, тільки тоді, коли грав грамофон... Дідич Платон забув про свої карти і цілими днями ходив крок в крок за Поползухіном, повторяючи монотонно благальним голосом :

— Ну, заграйте що небудь... Дуже вас прошу ! Заграйте, дійсно...

— Ні, я тепер не можу — дорожив ся Поползухін.

— Чому не можете ?

— До того треба мати особливий настрій. А ваш Андрійко мене роздратував.

— А чорт би его ! Плюньте ви на тую науку. Лучше граймо на грамофоні... Ну, заграйте що...

— Ох, — кивав патлатою головою Поползухін. — Що маю робити з вами ?... Ходім !...

Паня Платонова за обідом накладала Поползухінови що лучші куски, напувала его наливкою і всім своїм видом показувала, що она би навіть не від того..., з таким знаме-

нитим музикантом і талановитим чоловіком.

Цілий двір, стрічаючись з Поползухіном знімав шапку і кланяв ся. Дівка, що колись вилетіла була з вікна, кожної днини клала тепер в комнаті учителя велику китицю свіжих цвітів, а хлопець, що розбив тарілку, чистив черевики учителя так сердечно, що підчас тої операції небезпечно було підходити до него ближше, бо ампліту до розмаху щітки доходило майже до сальона.

І одна тільки підстаркувата бабуса не могла побороти непобідимого страху перед дивною силою учителя — на єго вид она з криком втікала в сад і сиділа так довго, що опісля і відбивало ся на єї роботі.

Сам Поползухін, крім грамофонних занять, нічого більше не робив. Андрійка цілими днями не бачив, тряс цілим домом, їв пять разів на добу і збудивши ся серед ночі кликав призначеного до єго обслуги парібка :

— Принеси-но мені що з'їсти. Студенця, мяса, щобудь. І наливки подай...

Почувши шепіт, дідич Платон, двигав ся з ліжка, вбирав халат і приходив до учителя:

— Їсьте? А якби я так і собі випив наливки? Коли не хочеть ся вам спати, то може підете мені що небудь заграти. Га?

Поползухін з'їдав, що принесли, випроваджував огірченого Платона і клав ся спати.

К р а х.

Ранком Поползухін йшов на прохід в поле, над ріку. Служба, по приказам Платона, бігала за ним, шукала, гукала, а найшовши казала:

— Ходіть, паничу, до двора. Пан просять вас, щоб на машині заграли.

— До чорта з ним — моршився Поползухін. — Не піду! Скажіть, що нема настрою до гри.

— Ходіть, паничу. Паня також вас дуже просила. І Андрійко плаче, хоче послухати.

— Скажіть, що вечером заграю!

— — — — —
— — — — —

Одного разу Поползухін, нічого не підозріваючи, вертав з прогульки на обід. На двацять кроків від хати затримався, затремтів, і став надслухувати.

„Вийду на річеньку“... заливався грамофон. З шаленим криком, зхопивши за голову, кинувся гімназист Поползухін у хату.

Не було сумніву: се грав грамофон, а три кроки від нього стояв незнакомий Поползухінови студент і добродушно а насмішливо дивився на оточення.

— Щож ту дивного, — говорив він. — Механізм цілком простий. Навіт Андрійко справить ся з ним знаменито...

— Пощо ви без мене рушали грамофон? — сердито крикнув Поползухін.

— Видиш єго, яка цяця! — їдовито відповів дідич Платон. — Ніби то єго грамофон. Пощож ти нам завертав голову, що мовляв на нїм треба вчити ся грати? А отсе приїхав Митя Колантаров і зараз таки заграв. Ах ти... „карандаш“! А позвольте, Митя, я тепер наряджу. Тепер гаразд, цілий день буду грати. Позвольте, уцілувати вас, Митя за се, що не забули нас старих відвідати.

Підчас обїду на Поползухіна зовсім не звертали уваги. М'ясо єму наловили жилаве з кісткою, замість наливки, пив квас, а по обїді Платон, глянувши мимоходом на Андрійка, вхопив єго за ухо і крикнув:

— Но, брате, досить назбиткував ся... Учителю, до діла!

Поползухін вхопив Андрійка за руку і скажено смикнув єго.

— Підемо!

І они пішли, не дивлячись на себе. По дорозі гімназияст дав Андрійкови два штовханці, а той, вибравши пригідну хвилю, плюнув єму на чобіт.

Д р у г.

(Присвята Марусі Р.).

Відїзджаючи, сказав Кокошкін до своєї жінки :

— Я, Мурочку верну ся завтра. А що ти нинї зготовила ся до театру, так замість мене піде з тобою мій друг Бултирін. Він що правда не дуже то цікавий, тяжкий, але привязаний до мене і для тебе буде він ввічливим. Як вернете домів, можеш постелити єму в моїм габінетї, щобись не бояла ся.

— Я і без того не буду бояла ся — відповіла жінка.

— Но, — все таки мущина в хатї.

А коли приїхав Бултирін, Кокошкін взяв єго на бік і сказав :

— Друже Бултиріне! Лишаю на тебе жінку. Прошу тебе, допильнуй її. Правду ска-

зати, мені не дуже то подобають ся всілякі молоді „пиндики“, що коли тільки відвернеш ся, зараз виростають коло жінки. Я певний, що при тобі они не відважуть ся нашептувати їй до уха всілякі ідіотичні слова.

— Кокошкіне! — сказав суворо, з поважним лицем Бултирін. — Здай ся ти на мене. Як знаєш, моє родинне жите склало ся нещасливо. Жінка виїхала з якимсь мерзеним молодиком. Томуж то я маючи гіркий досвід, не дам зловити ся на ніяку вудку.

Він кинув мрачним оком на сидячу біля роялю Мурочку і, мовчки, многообіцяючи, стиснув Кокошкінови руку.

Кокошкін поїхав.

*

*

*

Мурочка стояла вбрана біля трумодки, припинала капелюх і питала ся Бултиріна, котрий водив за нею несупокійним зором:

— Про що ви перешептували ся з Жоржом?

— Так, взагалі. Він казав мені бути через весь час з вами.

— Пощо? — здивувала ся Мурочка.

Бултирін розсіяно встромив ніж до розтинання листків у губу, і подумавши, відповів:

— Думаю, що він боїть ся, чи не маєте ви любимця.

— Слухайте! — обурила ся Мурочка. —

Коли ви не потрафите бути елементарно чемним, то я вас прожену так зараз від себе і до театру поїду сама.

„Диви — подумав Бултирін — яка хитра! Менеб прогнала, а сама зараз полетілаби до свого коханця. Знаємо вас“.

А на голос відповів:

— Так він казав, а не я. Хиба я знаю.

Може бути, що ви не маєте ніякого любимця.

Тими словами, хотів він її удобрухати, але Мурочка надула ся і до фіякра сіла зла і мовчалива.

Бултирін був чистий медвідь: до повозки вскочив перший, занявши три четверті сидження, а коли по дорозі стрінули якогось Мурочкиного знакомого, що поклонив ся їй ввічливо — Бултирін нишком обернув ся і погрозив єму кулаком.

Здивований добродії довго не міг рушити ся з місця, недовірчиво дивлячи ся в слід за дивною парою.

Коли увійшли у передсінок театру, Бултирін зняв з Мурочки сак, глянув довкола і мрачно сказав, вхопивши її за руку:

— Ну йдемо, чи ні?

— Заждіть, куд а ви мене тягнете? Пустіть мене! Хто видів брати за саму руку?

— А як?

— Беріть ось як, під руку... І прошу вас, лишіть свої нечемні жарти, бо як ні, то сей-час піду собі геть.

Бултирін бездумно вхопив ся Мурочки за руку і подумав собі:

— „Брешеш! Не втечеш, підла. А лаяти ся можеш, кільки твоя воля“.

Коли сіли на своїх місцях, Мурочка взяла біноклі і стала розглядати ся по льожах.

Хитрий Бултирін попросив у неї на хвилю бінокля і вдаючи, що приглядаєть ся за навісі, тайком відкрутив якусь шрубочку з бінокля і віддав єго Мурочці.

— Подивиш ся тепер! — злобно усьвіхнув ся до себе.

Мурочка довго вертіла біноклем, крутила, відкручувала, аж огірчена сказала:

— Не розумію! Перед хвилию було добре а тепер ні сюди, ні туди.

— Хіба тепер є які майстри. Батярі! — відповів Бултирін. — Они тільки, щоб взяли гроші. А даш — так підсунуть тобі замість бінокля млинок до кави! — Їй Богу!

Підчас павзи Бултирінови захотіло ся курити. Лишити єї тут, небезпечно — роздумовав Бултирін, ненависно споглядаючи на

похилену голову Мурочки. — До файчарні брати не годить ся. Добре би було замкнути в якій порожній льожі, а самому піти на папіроску... Та не піде. Взявже я собі клопіт на голову! А можеб її посадити на видному місци в фое а самому в кутику покурити, щоби ніхто і не бачив?

— Підемо!

— Куди? Я тут посиджу.

— Годі, годі! Треба йти.

— Відчепіть ся ви від мене! Йдїть собі куди хочете.

— Ні, я без вас не піду...

— Підете! — злісно відповіла Мурочка.

— Бо я возьму і з місця не рушу ся?

Бултирін задумав ся.

— Рушйтесь! А як ні, то зроблю скандал! Думаєте, що ні? Слово даю, що зроблю. Скажу, що піймав вас за руку, коли лізли по портфель в мою кишеню, або, що ви моя жінка — втікачка. Ага! Поки люди розглянуть ся, наїстесь сорому!

Мурочка з викривленим лицем від злости встала.

— Який ви подлий! А тому ідиотови, Жоржови я завтра видрапаю очи. Ходім!

— Можеш собі, любонько, ляяти ся, скільки завгодно... подумав триумфуючи, Бултирін. — Знаю я, як поводити ся з жінками.

Та его хвилева радість, зараз і розвіялася. До них наближився молодий чоловік в смокінгу і весело вимахуючи афішом привітливо всьміхався до Мурочки.

— А! Марія Констант...

— Даруйте, молодий пане! — заслонив Мурочку Бултирін. — Стидалибся в такому виді підходити до замужньої дами. Чоловік ледви на ногах держить ся, а позваляє собі!

— Що! Ви з ума зійшли?!

— Йди, йди!... Богато вас тут? Дивіть на нього, двох зчислити не годен.

— Перше всього ви напасник! Я вас не знаю, я хотів тільки звитати ся з добродійкою Кошкіною...

Здивована публіка стала збирати ся довкола них. Запримітивши се, Мурочка кивнула на молодого чоловіка благально і прошептала:

— Ради Бога! До завтра... Приїдьте до чоловіка. Він пояснить, не робіть історії.

Лице Мурочки було червоне і на її очах були сльози. Збентежений молодий чоловік, здвигнув плечами, вклонився їй і відступився, а Мурочка кинула в напрямі публіки чарівний усміх, взяла Бултиріна під руку і ласкаво сказала:

— Відведіть мене до гардероби.

— Пощо?

— Що тобі до того, підлюко — дивлячись на публику з ласкавою усьмішкою, прошептала Мурочка. — Ах, як радоб я тобі вищіпала бороду по одному волоскови... Ти товста худобино!

— Добре, лайте ся. Прошу, підемо до тоалети...

Тільки я бачив, як ви перекинулись поглядом з молодим чоловіком. Розуміємо ся! До туалети я вас самої не пущу...

Ви чистий ідиот — простогнала тихесенько Мурочка: таж се тоалета для дам.

— Так, а може там є другий вихід.

— Прецінь мій сак і капелюх в низу, подлий кретине!?

— Втече вона без сака, чи ні? Я все таки пильнуватиму біля дверей.

Коли Мурочка вийшла з туалети, она наткнула ся на Бултиріна, котрий недовірчиво заглядав крізь двері і про щось шептав зі служницею.

— Їдемо домів! — сказала рішучо Мурочка.

— Ага! Не вийшло з коханцем — злобно усьміхнув ся до себе Бултирін. — Прошу, їдьмо!

Він учіпив ся Мурочки за руку, спровадив її вниз, убрав і показавши язик якомусь панови, що дивив ся на гарну Мурочку, не переводячи з неї очий, — сїв до фякра.

— Шкода, що не досиділи до кінця штуки, — приязно відозвав ся до неї, коли рушили з місця, — мабуть весела штучка.

Мурочка ненависно глянула на єго простодушне лице і відповіла :

— Підлець, підлець ! Проклятий дурак ! Тупиця !

— Пощо ви лаєте ся ? — дивував ся Бултирін.

— От, тобі що, тумане : як ляжу спати, то нарочно відчиню вікно і впускаю коханка... ха, ха, ха !

— Ні, ви того не зробите, — холодно-кровно відповів Бултирін.

— Чому ж то, позвольте вас спитати ?

— Бо я возьму крісло, сяду в спальні і буду сторожити.

— Чи ви з ума зійшли ! Такий ви дурень, що навіть на жартах не розумієте ся !

— Добре, добре. А я таки так зроблю. Виговорили ся, а тепер раді би завернути. Слово даю, що сяду в спальні. А чи то даром давав Жоржови слово ? !

— Спрібуймо ! Закличу сторожів і они вас возьмуть на поліцію.

— А я зроблю скандал. Скажу, що я ваш коханок і що ви заздрісні о мене, немов то я до вашої служниці залицяю ся,

— Підлюга !

— Добре.

*

*

*

Сьвічка допалювала ся, слабо тільки осьвічуючи спальню. На ліжку спала в верхній спідниці і в поньчохах Мурочка, накрита простиралом. Мабуть, богато плакала, бо хлипала крізь сон, і мала червоні очі.

В куті, у великім мягкім кріслі сидів півсонний Бултирін і гризучи випадково виняту з кишені трубку від бінокля, розсіяно спозирив на спячу.

ГАЛИЦЬКА НАКЛАДНЯ
Якова Оренштайна в Коломиї.

**Видала і продає такі руські патріотичні
картки з видами :**

- 1) Шевченко : Гайдамаки, серія 16
карток кольор. коштує . . . К 1·40
 - 2) Шевченко: Гайдамаки, I-ша сер.
16 карток коштує . . . „ 1—
 - 3) Шевченко : Гайдамаки, II. серія
12 карток коштує . . . „—80
 - 4) Історія Руси-України—серія 12
карток . . . „—80
 - 5) Рідне Слово — серія 12 карток „—80
 - 6) Гоголь : Українські оповідання
серія 10 карток (коліровани) . „ 1—
 - 7) Гоголь : Тарас Бульба — серія
16 карток . . . „ 1—
 - 8) Пам'ятник Котляревського —
серія 8 карток . . . „—50
 - 9) Франко : Захар Беркут — серія
10 карток колірованих . . . „—80
 - 10) Франко : Захар Беркут —серія
10 карток чорною краскою . „—60
 - 11) Шевченкові офорти — 12 к. „ 1—
 - 12) Куліші, Чорна Рада с. 16 кар. . „ 1·10
 - 13) „Запорожська Січ“, серія 14 кар. „ 1—
- 50 карток з руськими типами по 6 с., коліровані
по 8 с. за штуку.

50 карток з видами гір по 6 с., коліровані по 8 с.

Крім того продає сьвяточні листки.

Галицька Накладня
Якова Оренштайна в Коломиї.

Перший атлас в україн. мові !

Проф. Др. Мирон Кордуба :

АТЛАС

географічний 24 картин.

Се перший атлас в українській мові на цілій Україні. Видане то було получене з великими трудностями і коштами, але накладня не жалувала нічого, щоби лише наша українська молодіж могла дістати атлас в своїй рідній мові.

Ціна брош. 2·20 К., опр. в полотно 2·80 К.

Атлас оброблений після найновіших здобутків на поли географії.

Дальші видання в тім напрямі суть в приготованю.

Видавнича книгарня
Якова Оренштайна в Коломиї
дістала на головний склад і поручає:
русько-німецький

Словар

проф. Омеляна Поповича,
ціна в полотно оправленого примірника
5 кор., з пересилкою 5 кор. 40 сотиків.

Весняні вечери,

новелі Леся Гринюка,
ціна брошурованого прим. 1 кор. 20 сот.

ГАЛИЦЬКА НАКЛАДНЯ
Якова Оренштайна в Коломиї.

 Новість ! Новина ! Новість !
Образкові книжки в україн. мові!

Всі з прегарними кольорованими образ-
цями після акварель, гарно оправлені на
твердім картоні наліплені.

- № 1. Веснонька — Ярв. Дітям от Бога
дар, ціна 60 сот.
„ 2. Весела плавба 60 „
„ 4. Ке лиш близше, ке лиш д' мині—
Хороші справи в середині! . . . 70 „
„ 5. З міста, з краю, з поля й гаю . . 70 „
„ 7. Яке пташки підслухали . . . 1 К 00 „
„ 8. Чемним діточкам 60 „
„ 9. Малий сьвіток. Мальований крам . 60 „
„ 10. Малюночки з співанками . . . 60 „
„ 11. Малюночки 60 „
„ 12. Казки: Малахай в мішку. Чобота-
тий Мурко. Дика рожечка. Івасеве
щастє. Мізинчук, ціна 70 „
„ 13. З веселих діточих днів 70 „
„ 14. Втвори браму — Медьо їде! . . 70 „
„ 15. Рости, читай, дрібонький читачу,
Най дармо папір я не трачу! . . 80 „
„ 16. Хлопчик і собачка. Осел. Молодий
індор і інші 80 „
„ 17. Найгарнійших казок шість . . . 80 „
„ 18. Молодість 80 „
„ 20. Прехороша книжечка за-про годні
діточки, ціна 2 К — „
„ 21. Баба Яга. Весела книжечка про
Різдво, ціна 2 К — „
„ 22. Цьвітничок з веселих малюноч. 2 К — „
„ 23. Яців смуток і охоту
склали в книжечку оту . . . 2 К — „
„ 24. З циркусу жарти 2 К — „

Загальна Бібліотека.

Кожде поодинокє число коштує 30 сот. Кождий томик елеганцко брош. можна набути окремо.

До тепер появили ся отсі томики:

- 1—6. Б. Лепкий: Начерк історії української літератури (до нападів Татар).
7. Ів. Левицький-Нечуй: Запорожці.
8. Ля-Фонтен: Байки (з 4 образками).
- 9—11. Карпенко-Карий: Суєта (зі вступом Б. Лепкого)
- 12—14. Літературні характеристики укр. письменників: І. Іван Франко (Поезії) нап. А. Крушельницький.
- 15—16. С. Руданський: Сьпівомовки (зі вступом Лепкого).
17. М. Вовчок. Девять братів і десята сестра Галя.
- 18—20. Ахеліс. Начерк социольогії.
21. Д. Н. Мамін-Сибіряк: Чутлива совість.
- 22—23. Фрідріх Ніцше: Так мовив Заратустра. Часть І.
- 24—25. Фрідріх Ніцше: Так мовив Заратустра. Часть ІІ.
- 26—27. Юрий Кміт. В затінку й на сонци.
- 28—29. Збірник Народних пісень і дум.
- 30—33. Чайківський. Всесь. Істория І. Старинна Істория.
34. Кіплінг: От собі казочки (з двома ілюстр.)
- 35—36. Кіплінг: От собі сторійки (з трома ілюстр.)
37. Берзон: Новоженці, комедія в двох діях.
- 38—39. Ніцше: Так мовив Заратустра Ч. ІІІ.
40. Байки Езопа (з чотирма ілюстрациями).
- 41—43. В. Барвінський: Скошений цвіт, повість.
- 44—47. Др І. Раковський: Психологія:
48. Андреев Л. Три оповіданя.
- 49—50. Карпенко-Карий: Хазяїн, Комедія.
51. Вовчок: Сестра, Козачка, Чумак (оповіданя).
52. Б. Берзон: Понад сили, (Драма).

180 (1986) **6244**

№ 104.

Ціна 30 сот.

- 53—56. Чайківський: Всесвітня історія II (середні віки).
 57—59. Ніцше: Так мовив Заратустра ч. IV. (кінець).
 60. Марко Вовчок: Від себе не втечеш, (оповідання).
 61—62. Г. Ібзен: Будівничий Сольнес, Драма.
 63—64. Гоголь. Тарас Бульба, повість з ілюстр.
 65. Руданський. Цар-соловей. Казка.
 66. Молієр: Лікар-Шуткар, жарт в 1 дії.
 67. Котляревський: Наталка Полтавка, укр. опера.
 68—72. Чайківський: Всесвітня історія III. Нововічна.
 73—74. Николишин: Розладде. (Драма).
 75. Вовчок: Кармелюк, Невільничка, (оповідання).
 76—77. Гендєвефа, опов. (з образк.)
 78. Куліш: Оріся. — Дівоче серце. Січові гості.
 79. Ольга Кобилянська: Некультурна (новеля).
 80. Мелянхолійний валець.
 81—84. Франце: На білих скалах, повість.
 85—86. Л. Толстой: Живий труп. Драма.
 87—91. О. Барвінський: Образки з розвитку Русинів.
 92. Яричевський: Княгиня Любов. Драма.
 93. Вовчок: Сон, Одерка, Чари, Ледащиця.
 94—98. Б. Лепкий: Начерк іст. україн. літер. Книжка II.
 99. Вовчок: Інститутка.
 100—103. В. Антонович: Коротка історія Козаччини.
 104. Аверченко: Гуморестки.
 105. Барвінок: Русалка.

ДАЛЬШІ ТОМИКИ В ДРУКУ.

Кожний томик можна набути також в гарній картоновій оправі. Тоді коштує дорожше о 20 до 40 сот.

Гроші треба висилати наперед.

З друкарні А. В. Кисілевського і Ски в Коломій.

АРКАД АВЕРЧЕНКО.

ГУМОРЕСКИ.

Перевід з російського.

Галицька Накладня
 Якова Оренштайна в Коломій.

В оправі коштує 50 сот.